

Gällivare

INFORMATION FRÅN GÄLLIVARE KOMMUN Nr 4 1986 ÅRG 17

KOMMUNBLAD

PLUPP-SKOGEN

attraktion för barnen

Hembygdsföreningens alerte ordförande Lars Israelsson har ett nytt projekt på gång. Nu tänker han komplettera hembygdsområdet med en Plupp-skog. Idén fick han när han läste sagor för sin son. Nu har kommunen ställt sig bakom projektet, som därför kan förverkligas redan till sommaren.

Idén har också välsignats av Inga Borg, författarinna till de populära böckerna om osynlingen Plupp och hans djurvänner i Lappland.

SIDAN 3

SKATTEN MÅSTE UPP om inte sparplanen håller

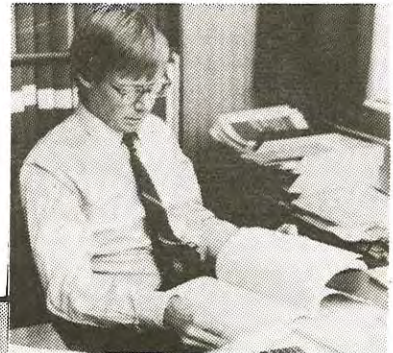
Det stundar kärva tider för Gällivare. Om inte invånarna ska drabbas av en rejäl skatteköning måste svångremmen dras åt riktigt ordentligt. Sparmålet för de närmaste två åren har satts till sex procent.

— Klarar inte förvaltningarna av det målet är nog en skatteköning ofrånkomlig, menar Rune Göhlman, ekonomichef. 1988 kan vi i

så fall ha en utdebitering på 33,65. Om också landstinget höjer.

Nästa år blir det dock ingen skatteköning. De styrande i kommunen har klarat nästa års budget genom att pruta önskemålen på kapitalsidan till hälften, banta driftskostnaderna, låna upp 12 miljoner och tulla på fonderna.

MITTEN

Enligt ekonomichefen Rune Göhlman är en ordentlig skatteköning ofrånkomlig om inte sparplanen håller i fortsättningen.

Frans tar klivet in på teatern

Nu har det gjorts en teaterpjäs om gällivarekändisen Liika-vaara-Frans. Norrbottens-teatern sätter upp den och premiär blir det förstas i Gällivare. Den 10 december. Den går sedan en hel vecka i kommunen.

SISTA SIDAN

Samedagiset är inrymt i sameskolan och ska i första hand fungera som ett försöksprojekt under tre år.

Foto: BÖRJE RÖNNBERG

GÄLLIVARE FÖRST MED ETT SAMEDAGIS

Gällivare har som första kommun i landet ett samedagis. Det invigdes i slutet av september och ska i första hand drivas som ett försöksprojekt i tre år.

— För samerna och deras barn är det här en viktig milstolpe, säger dagisets föreståndarinna Gudrun Kuhmunen. Hon och hennes tre kolleger har 15 barn att ta hand om.

PARTIERNAS SYN PÅ BUDGETEN

MITTUPPSLAGET

Dubbla Dundret-ägare

Nu är Dundret inte längre enbart en kommunal angelägenhet. I fortsättningen kommer ett kommanditbolag att driva anläggningarna och i det bolaget blir Riksbyggen hälftenägare. På så sätt tillförs bolaget friskt kapital och dessutom kommer Riksbyggens kunnande givetvis att bli värdefullt. Riksbyggen är ju också tidigare inkopplat när det gäller den planerade naturparken.

Riksbyggen "köper in sig" för 21.375.000 kronor och får tre av de sex platserna i bolagets styrelse. Kommunen ställer

upp med de tre övriga styrelseledamöterna och har rätt att utse ordförande.

Kommunen ska också i fortsättningen satsa 1,2 miljoner på Dundret varje år. För den summan förbinder sig Dundret att svara för ett visst öppethållande också under "olönsam tid". Anslaget ska också ses som ett bidrag till preparering av längdspåren och som en subvention av liftkort. De 1,2 miljonerna används alltså i huvudsak till åtgärder som kommuninvånarna ska ha glädje av.

Bättre balans

Låt mig börja med att redovisa den socialdemokratiska kommunalpolitiken i ett mer övergripande perspektiv än att bara redovisa 1987 års budgetförslag.

Den kommunala ekonomin har blivit ett ämna för livlig debatt. För att förstå den kommunala ekonomin, måste den sättas in i ett vidare sammanhang. Kommunens ekonomi kan inte ses isolerat utan måste ses som en del av hela samhällets ekonomiska utveckling och som ett inslag i en samlad ekonomisk/politisk strategi.

Kommunens verksamhet är en stor och viktig del av den samlade välfärdspolitiken. Vår politik i kommunen måste därför utformas som en del i en samlad socialdemokratisk politik för rättvis välfärd. Det innebär att vi också deltar i den "tredje-vägens" politik. Den syftar till att vi ska arbeta och spara oss ur den ekonomiska krisen som uppstod under de borgerliga regeringarna. Vi har nått långt med den "tredje-vägens" ekonomiska politik. Det har varit svåra och jobbiga år som har frestat hårt på breda löntagargrupper. Men nu ser vi resultatet. Ökad sysselsättning, lägre inflation, lägre budgetunderskott, ökad produktion och vi kan räkna med ökade reallöner.

Vi står för en stark offentlig sektor, helt enkelt därför att den är ett uttryck för att skapa ett rättvisare välfärdssamhälle. Ett samhälle där vi hjälper varandra. Ett samhälle där vi tar gemensamt ansvar för vissa grundläggande behov. Äldre- och barnomsorgen, utbildning och sysselsättning är angelägna behov.

Vad förväntar sig kommuninvånarna av kommunen? Säkert olika ting. Behoven är olika men vi tror att det finns gemensamma drag. Vi tror att kommuninvånarna vill ha hög kvalitet och bra service i den kommunala verksamheten samtidigt vill man ogärna betala högre kommunalskatt. Frågan blir då — Är detta möjligt? Går det att ha hög kvalitet och bra service utan att höja kostnaderna? Frågan är svår att besvara, men vi tror att vi genom att vara effektiva, att inte slösa, att använda skattepengarna till verksamheter som är viktiga, kan nå en bra bit. Vi vill spara för att begränsa behovet av skattehöjningar och för att få utrymme till expansion inom prioriterade områden. Vi vill utveckla för att möta nya behov, för att öka kvaliteten och för att förbättra servicen.

Kommunen har en hygglig ekonomi, men våra resurser minskar snabbt. Under de senaste åren har verksamhetens kostnader varit större än våra samlade inkomster. Detta kan

inte fortsätta under någon längre tid. Därför anser vi att sparmålen som är uppställda för 1987 och 1989 måste ligga fast. Syft med dessa är att få bättre balans i vår ekonomi. Om vi inte gör detta kan vi om några år sitta i en eländig situation. Vi skulle en morgon vakna med en tom kassakista och tvingas diskutera flera kronors skattehöjning och dramatiska spardåtar samtidigt. Vår politik syftar till att undvika denna mar-drömsituation. Vi vill ha en kommun med hygglig ekonomi. Den kommunala verksamheten lämpar sig inte för dramatiska och ogenomtänkta besparingar och därför behöver vi en hygglig ekonomi. Vi måste ha kraft att möta oväntade kostnadsökningar som kan komma utifrån och som beror på faktorer som kommunen inte kan påverka.

Socialdemokraternas uppfattning är att kommunen skall bli ännu bättre trots en kärv ekonomi. Det är vårt mål. Om vi skall nå det målet måste vi vara beredda att kritiskt granska vår egen verksamhet. Vi måste orka att genomföra förändringar och kunna utveckla det som måste bli bättre. Avveckla det som inte längre är nödvändigt. Det är arbetsamt och det väcker debatt samt skapar en del otrygghet och besvikelse. Men det är nödvändigt. Dessa förändringar kan bara förstås om man har en helhetsbild. Om man klart ser motiven bakom politiken. Det är mot den här bakgrunden som vi skall se socialdemokraternas ställningstagande i 1987 års budgetförslag. Jag tänker inte kommentera detaljerna i budgetförslaget utan redovisa storheterna.

Socialdemokraterna prioriterar sysselsättningen och äldreomsorgen. Socialnämnden och skolstyrelsen får utöver sina ramar drygt 3 miljoner kronor vardera som ett engångsanslag för 1987. Vi fullföljer byggandet av ett allaktivitetshus i Koskullskulle, omfattande reparationer av kommunens fastigheter bl a AMU, Sjöparken, Hedskolan, Tallbackaskolan, Triangelns daghem och Lövberga och en del investeringar i vat ten- och avloppsanläggningar. Nybyggnation av LM-skola i Nattavaaraby.

1987 års budgetförslag är inte ett lika starkt budgetförslag som de senaste åren, men det innebär en fortsatt god samhällsservice utan skattehöjning och med en ekonomisk beredskap för framtiden.

Cay Sundberg

Minskning — men alla nöjda ändå

— Vi har haft en bra turistsommar. Visst har det blivit en minskning, men den är högst marginell. Det rör sig om fem, tio procent och det tycker jag är ett fint resultat med tanke på att Nordkalottvägen inte längre har nyhetens behag.

Säger så gör Inger Junkka på turistbyrån. Som förresten hade 19.000 besökare under tiden 15 juni—31 augusti.

— Men alla som besöker Gällivare kommer naturligtvis inte in på turistbyrån. Många åker kanske direkt till fjälls eller till Dundret. Och bussarna kör i de flesta fall raka spåret till våra sevärigheter.

— Vilka är det då som tittar in på turistbyrån?

— Det är i första hand bilturister. De kommer in för att få veta vad det finns att göra i Gällivare. Alla har i sommar fått Guldguiden som rådgivare. Den har verkligen

haft en strykande åtgång. Men vi lämnar förstås också muntlig information. Folk vill exempelvis veta vad de kan sysselsätta sig med när det regnar. Vi föreslår då besök i museet, biblioteket och andra innelokaler. Biblioteket tycker faktiskt många är ett fint alternativ.

Utflykter och aktiviteter visar fina sällsiffror. Enda undantaget är egentligen Sjöfallsturen.

— Kanske beror det på att den är relativt dyr, säger Inger Junkka.

Flottfärderna på Kaitumälven har slagit alla rekord och gruvturerna har lockat en bra bit över 1.000 personer. Och det trots att barn under tolv år inte släpps in i gruvan.

Inger Junkka:

— Intresset för gruvverksamheten är mycket stort. Det visar inte minst vår utflykt Resa i gruvsamhälle, som inte bara visar upp den moderna gruvhanteringen utan också ger det historiska perspektivet.

De som jobbar med turismen i Gällivare är alltså nöjda med säsongen. På campingplatsen har det varit lapp på luckan 15 dagar och till Dundret har charterbussarna kommit tätare än någonsin.

— Men vi borde kanske förlänga några turer och aktiviteter en smula, menar Inger Junkka. Turismen på Inlandsbanan är ju igång också i september och de som då kommer till Gällivare har inte särskilt mycket att sysselsätta sig med. Men det är en sak som vi får rätta till inför kommande säsonger.

HEJ, KONSUMENT!

SÄLJARANSVAR

Att hålla ett löfte...

En konsument A skulle köpa en ny bil. Säljare B lovade 45.000 kronor för A:s gamla bil vid inbyte. Men B föreslog A att vänta någon vecka med köpet — bilhandeln skulle då erbjuda extra utrustning utan extra kostnad till ett värde av 6.000 kronor.

A väntade och kom tillbaka efter någon vecka. Nu skulle han få den nya bilen till avtalat pris och dessutom extra utrustning utan extra kostnad till ett värde av 6.000 kronor. Men — sade säljaren — du får bara 40.000 kronor för din gamla bil då!

Man borde ta papper på alla löften.

Hålla fast vid ett pris

En konsument beställde en vara hos en säljare. Konsumenten frågade efter priset och fick klar prisuppgift utan förbehåll.

När varan kom ringde säljaren till konsumentvägledningen och frågade om man måste stå fast vid överenskommet pris — leverantören/fabriken hade höjt priset.

Svar: Ett avtalat pris, muntligt eller skriftligt, är bindande för både säljare och köpare. Säljaren får inte ändra priset om han inte gjort särskilt förbehåll om prisändring.

Säljaren var nöjd med beskedet och rättade sig efter detta.

Det var inte första gången som den här säljaren frågade efter konsumenters rättigheter. En säljare med ansvar!

Pris med moms — igen

Det förekommer ofta att konsument anmäler sin besvikelse, då moms inte har angivits i en prisuppgift.

Priset kan ibland lämnas

- utan någon information om att moms tillkommer
- i uttryck som "100 kronor plus moms"
- i uttrycket "100 kronor och så kommer moms till"

Konsumenterna vet inte särskilt ofta hur stort momspåslaget är. Besvikelsen blir därför stor när man ska betala. Momsen är ju nästan en fjärdedel av priset.

Överraskningar ska inte behöva förekomma.

Näringslivet har kommit överens med konsumentverket om att moms alltid ska vara inräknad i prisuppgift till konsument — detta gäller oavsett om priset anges muntligt, i annons, i kataloger, i broschyrer, i prislistor eller på annat sätt.

Köp av begagnad bil

När du köper bil av en privatperson: tänk på att ta reda på om säljaren äger bilen. Man kan fråga hos länsstyrelsens bilregister vem som är ägare. Man ska också direkt fråga säljaren om han är skyldig på bilen.

När det gäller bilar går köprensk undersökningsplikt längre än annars. Det åligger en bilköpare att kontrollera den tidigare ägarens förvärv av bilen, alltså att han betalt den och är ägare till bilen.

Säljaren kan ha restskuld på bilen till en bilfirma. Om restskulden inte betalas kan bilfirman utnyttja sitt ägarförbehåll i samband med krediten och återta bilen (efter prövning hos domstol) — även om du nu är ägare till bilen. Bilfirman kan efter domstolens medgivande sälja din bil, ta ut vad säljaren är skyldig och ge dig bara resterande pengar.

Du kan få utnyttja ditt rättsskydd i bilförsäkringen. Du kan också ta kontakt med advokat för att få hjälp.

Könsdiskriminerande reklam

En bra vara kan slås ut av en sämre, som är skickligt marknadsförd:

Kvinnan utnyttjas som blickfång. Mannen reklamerar för "tekniska produkter", yrkesarbetande, i högre position — inte underordnad, ung, glad, lättklädd. Män och kvinnor framträder på olika sätt i annonsens värld.

Reklamen konserverar traditionella könsroller och motverkar utvecklingen mot jämställdhet mellan människor.

Konsumentverket önskar hjälp från kommunen — från enskilda konsument, förtroendevalda, organisationer — att dokumentera könsdiskriminerande reklam.

Annonser som bedöms som könsdiskriminerande sänds till Konsumentverket, Box 503, 162 15 Vällingby, med en kort kommentar om, varför annonsen anses könsdiskriminerande.

BATTERIER EN MILJÖFARA

Att batterier är miljöfarliga vet säkert de flesta vid det här laget. Gör det därför till en vana att ta med de "tomma" batterierna till affären när du köper nya. Riksdagen har satt upp som mål att kvicksilverutsläppen från batterier ska ha minskat med 75 procent nästa år. För att det målet ska nås startar vid årsskiftet en ny kampanj för återlämning.

Batterierna bidrar till att sprida tungmetaller som kvicksilver och kadmium i naturen.

Kvicksilver är ett både akut och uppmärksammat miljögift. Största delen av kvicksilveret i avfallet kommer från batterier. Vid förgiftning av kvicksilver är det främst hjärna, mun och nervsystem som tar skada.

Kadmium har ett stort användningsområde. Upplagringen av kadmium sker främst i njurarna. Det finns även i

som redan är i riskzonen för kadlumskador.

Batterier ska kunna återlämnas hos försäljarna, men också på vissa större arbetsplatser. Du kan själv lägga dem i speciella batterikårlar, som kan utgöras av pappkartonger eller holkar av metall. De har det gemensamt att de är röda och är försedda med den speciella symbolen för återlämning.

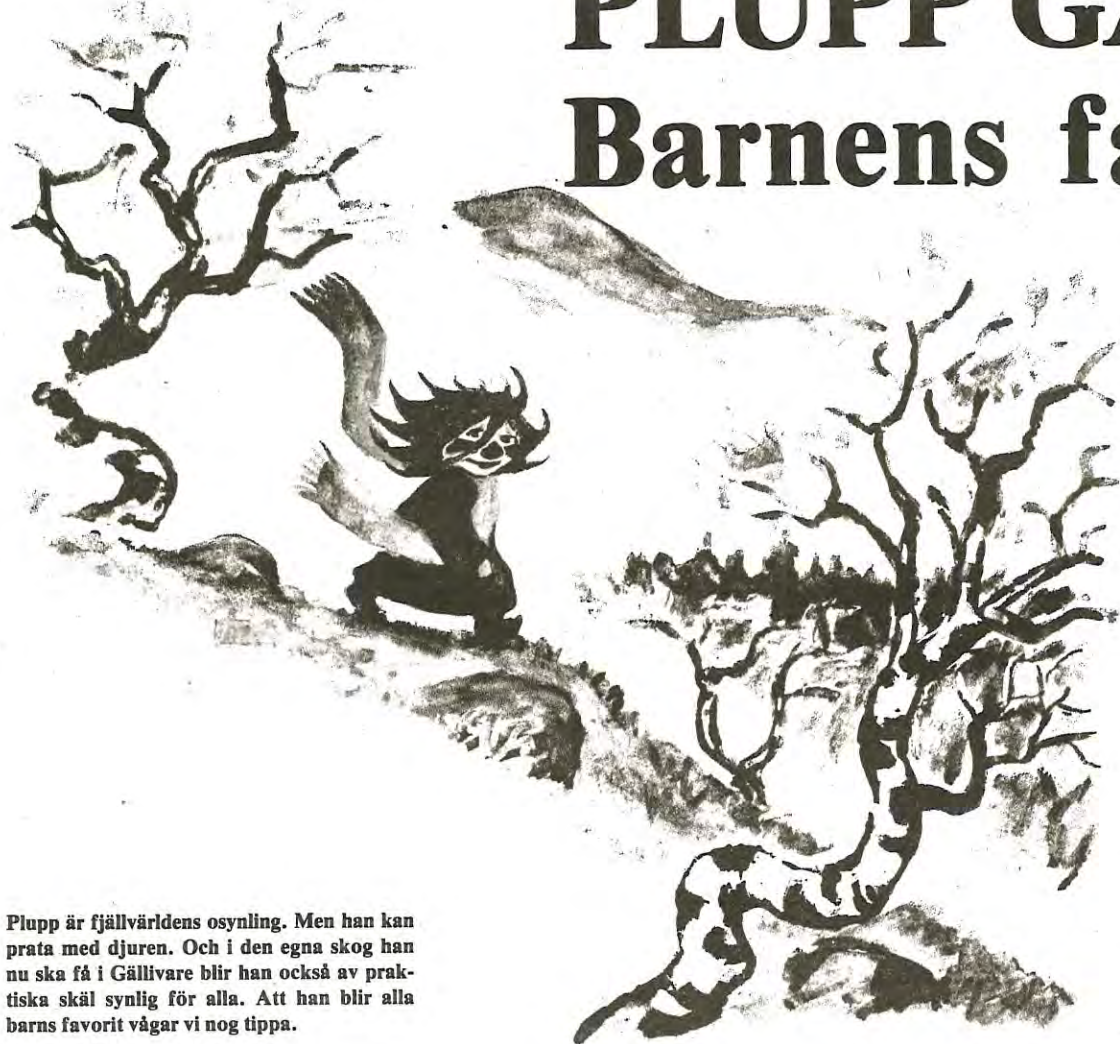
Vanliga fleklampbatterier — s k brunstensbatterier — är inte miljöfarliga och kan därför utan risk placeras i soppsåsen. Men eftersom det kan vara svårt att skilja brunstensbatterierna från andra och miljöfarliga batterier är det närmast att återlämna alla batterier. De når så småningom en central uppsamlingscentral. Kostnaderna för batteriinsamlingen står kommunerna och batteriföretagen för.

ÅTERLÄMNA BATTERIER!
Mindre kvicksilver i naturen

PLUPP GÄLLIVAREBO

Barnens favorit nästa år

Plupp är fjällvärldens osynling. Men han kan prata med djuren. Och i den egna skog han nu ska få i Gällivare blir han också av praktiska skäl synlig för alla. Att han blir alla barns favorit vägar vi nog tippa.

För många barn är trollet Plupp den givne favoriten. Om honom har Inga Borg skrivit ett 30-tal böcker. Och fler blir det. Hon brukar hinna med ett par stycken om året.

Nästa sommar tar Plupp klivet ut ur boksiddorna. Och det gör han i Gällivare. Plupp ska bli den nya turistattraktionen på hembygdsområdet.

Plupps skapare Inga Borg gav projektet sin välsignelse när hon i höstas besökte Gällivare:

— Jag tycker att det är en strålande idé. Och lite stolt är jag väl också över att den byggs upp kring min rödhåriga bokfigur.

Hembygdssamfundet i Gällivare har en framgångsrik turistsommar bakom sig. Besöksiffrorna har nästan fördubblats. 1985 letade sig 25.000 besökare till hembygdsområdet. I år redovisas 45.000. Det är onekligen ett anmärkningsvärt resultat med tanke på att turismen i stort inte har ökat i Gällivare.

— Vi tar naturligtvis framgången som ett bevis för att vi är inne på rätt väg, säger föreningens ordförande Lars Israelsson. Vår målsättning är att hembygdsområdet ska vara ett levande utflyktsmål. Därför försöker vi hela tiden skapa nya aktiviteter. I år har exempelvis våra sommarsöndagar slagit mycket bra.

Plupp är hemmastadd i fjällvärlden. Han bor i en kåta och vandrar ofta omkring i naturen. En natur som han också har åsikter om. Han värnar exempelvis om den fjällnära skogen.

Osynling

Plupp är en "osynling" som kan prata med djur. Och djurvänner har han många — björnar, renar, lämlar, hermeliner och gäss.

— Men i vår skog kommer Plupp förstås att vara synlig för alla, säger Israelsson. Barnen måste ju kunna träffa honom. Sedan får de själva skapa en miljö som de trivs i. Tillsammans med Plupp.

Från hembygdsområdet vandrar man in i Plupp-skogen via den bro som för ett par år sedan byggdes över Kvarnforsen. Hur skogen i detalj kommer att se ut när nästa års turister börjar strömma till är ännu inte bestämt.

Kommunen har anslagit 150.000 kronor till projektledarens lön. I övrigt ska hembygdsföreningen själv stå för fiolerna.

— Plupp-skogen passar väl in i kommunens turistpolitiska program, tycker kommunalrådet Ulf Sundberg. Vi har slagit fast att vi ska satsa på olika aktiviteter. Och en attraktion som lockar till sig barnfamiljer är nog extra värdefull.

Att Plupp-skogen kommer att slå är Lasse Israelsson helt säker på:

— Den blir Gällivares stora turistattraktion i fortsättningen!

Plupp-skog

Nu har hembygdsföreningen en helt ny grej på gång. En Plupp-skog.

Idén har Lasse Israelsson kläckt. Han fick den när han satt och läste om Plupp för sexårige sonen Björn.

Alla som läst Inga Borgs böcker vet att Plupp bor "någonstans uppe i norr bland höga fjäll".

Uppe i norr det passar ju bra in på Gällivare. Tyckte Lasse Israelsson och skred till verket.

— Vi har ju många aktiviteter för turister här i Gällivare men nästan inga som passar för de yngsta, säger han. Den bristen vill vi nu rätta till. Vi satsar på Plupp, som barnen bevisligen tycker om. Dessutom är han skräddarsydd för vår miljö.

Datasidan presenterades först ordentligt under näringslivsveckan. Många intresserade samlades runt terminalerna. Det var en påtagligt ungdomlig "publik".

Industricentrat måste byggas ut

Kommunens näringslivsvecka i slutet av oktober lockade till sig omkring 800 besökare.

— Några arrangemang var tyvärr inte så välbesökta, men i stort är jag nöjd med intresset, säger näringslivssekreterare Roland Carlsson.

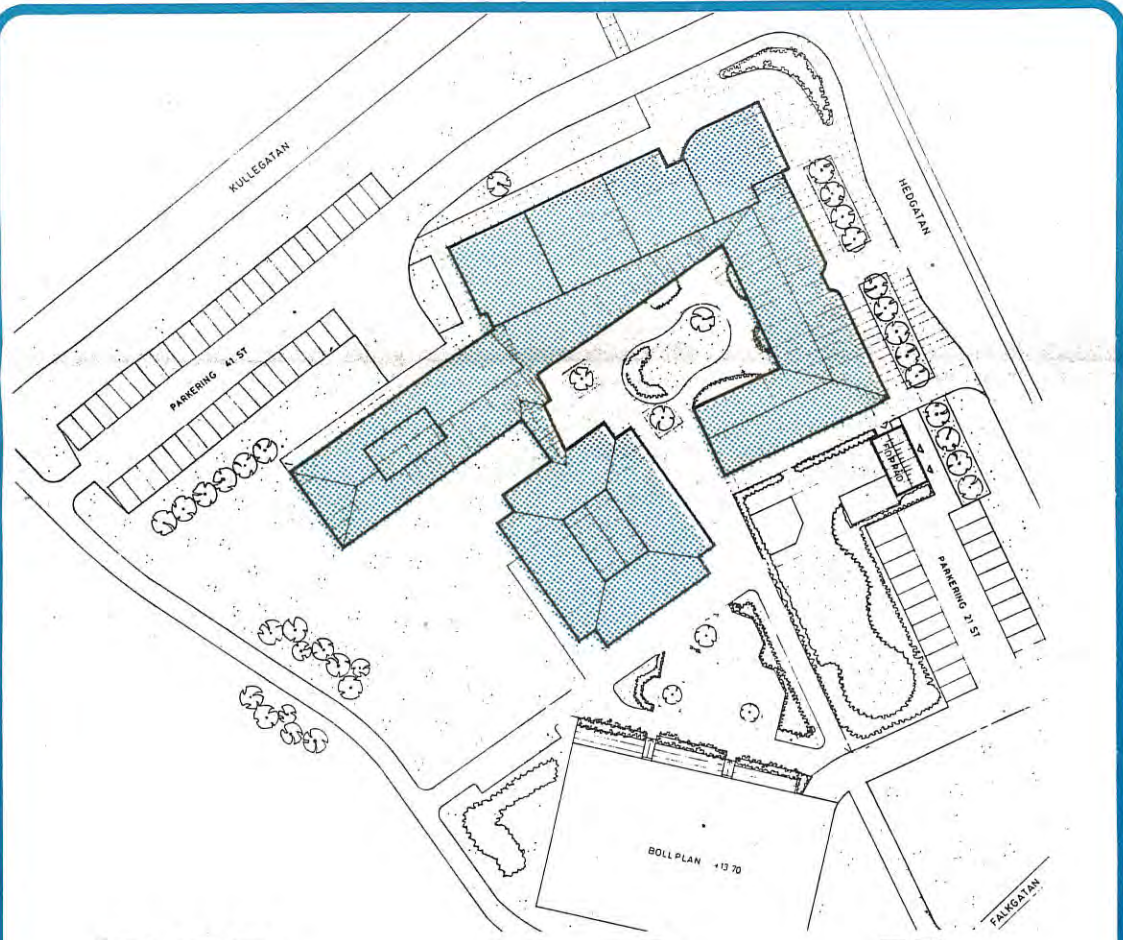
Under näringslivsveckan invigdes industricentrat, som redan nu börjar vara för litet. Därför planeras det för en utbyggnad, som ska vara klar nästa höst.

Målet med veckan var att ge gällivareborna en möjlighet att ta del av de nyheter som är på gång på näringslivets område. I mångt och mycket handlar ju framtiden om förnyelse.

— Vi vill förstås få igång en diskussion om framtiden, säger Roland Carlsson. Alla vet vi vid det här laget att det är nödvändigt att komplettera gruvnäringen. Diskussionen bör föras både i skolorna, facket, de politiska partierna och övriga organisationer.

i dagsläget sju producerande och fem serviceinriktade företag. De sysselsätter 75—80 personer. Men fler vill ha lokaler.

— Och det kommer de att få, säger Carlsson. Industridepartementets representant lovade redan vid invigningen att stötta upp en utbyggnad. Vi räknar med att den ska vara klar nästa höst. Och den behövs eftersom vi vet att de nuvarande lokalerna är helt fyllda till sommaren.

I Kos samlas allt under ett enda tak

I Koskullskulle har man länge haft stora behov av samlingslokaler. Både skolan och Folkets Hus har varit hårt nedslitna. Att rusta upp byggnaderna skulle kosta för mycket. Därför bestämde sig kommunen för några år sedan för att bygga nytt.

Målsättningen var från första stund att samla allt under ett tak. Nybygget skulle utnyttjas så effektivt som möjligt.

Med det målet som ledstjärna utlystes en idéävling. Tre arkitektföretag inbjöds att skapa "Mångshuset". En prisjury utsåg så småningom MAF Arkitektkontor i Luleå som segrare.

Nu byggs det för fullt i Koskullskulle. Nästa höst ska allaktivitetshuset stå klart. Efterlängtat av många.

— Det segrande tävlingsbidraget ligger naturligtvis till grund för utformningen av huset, men det har förstas kompletterats och bearbetats, säger Åke Engman på tekniska kontoret. Innan spadens sattes i jorden hade bygget diskuterats mycket ordentligt i olika projektgrupper. Givetvis har alla som bor i Koskullskulle haft möjlighet att säga sitt. Det har också inte minst föreningarna gjort.

Allaktivitetshuset i Kos är ett stort bygge. Den totala ytan är 2.500 kvadratmeter.

Man kanske kan uttrycka saken som så att "Mångshuset" är en skola som också kan utnyttjas för andra ändamål.

Skoldelen ger plats för tre lågstadielklasser, tre mellanstadieklasser, två daghemsavdelningar med 15 barn i varje och en deltidsskola. Dessutom finns kök, matsal, aula, bibliotek, gymnastiksal och diverse utrymmen för administration.

— Den bärande idén är att de flesta intressegrupper ska kunna använda byggnaden, säger Åke Engman. I allaktivitetshuset kan föreningarna både ordna möten och arrangera dansställen. Matsalen och gymnastiksalen kan slås samman snabbt och enkelt och sedan har man en ordentligt tilltagen danslokal. Teaterföreställningar kan också bli aktuella, eftersom aulan får en riktig scen.

Allaktivitetshuset bör bli som kosborna vill ha det. Alla har som sagt haft chans att påverka utformningen. Intresseföreningen och Folkets Hus-föreningen har ingått i både prisnämnd och projektgrupper.

Allaktivitetshuset byggs i tegel och trä. Det beräknas kosta 28 miljoner kronor. Kommunen får punga ut med nästan hela beloppet. I bidrag kan man räkna med bara halvannen miljon.

I oktober nästa år ska bygget vara inflyttningsklart. Vissa markarbeten kan dock inte slutföras förrän sommaren 1988.

Nya lån, nya ingrepp i fonderna MEN INGEN HÖJD SKATT

En oförändrad utdebitering var en av de förutsättningar som budgetberedarna hade att ta hänsyn till när de satte sig ner för att dels göra en femårsplan och dels en detaljerad budget för 1987.

Någon skatteköning blir det heller inte. Utdebiteringen blir också nästa år 17,55. Men att skatteköningen uteblir innebär inte att kommunens ekonomi är god. Tvärtom är situationen kärvarare än på mången god dag.

För att pussla ihop nästa års budget räckte det inte med en flitig användning av

rödpenorna. Trots att önskemålen på kapitalsidan prutades till hälften och trots att sju miljoner bantades bort på driftsidan behövs nya lån och ett rejält ingrepp i fonderna för att nästa års verksamhet ska gå ihop.

Enligt sparplanen skulle nästa års verksamhetsnivå ha bantats med fyra procent. Nu blir det snarare tvärtom. Resten av planperioden kan därför bli kärv värre.

SÅ HÄR FÖRDELAR SIG VÅRA UTGIFTER

Styrelse/ nämnd	1987 Mkr	1988 Mkr	1989 Mkr	1990 Mkr	1991 Mkr
Driftbudget					
Kommunstyrelse	85,6	82,7	80,2	80,2	80,2
Byggnadsnämnd	3,0	3,0	2,9	2,9	2,9
Konsumentnämnd	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Trafiknämnd	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
Fritidsnämnd	12,0	11,5	11,2	11,2	11,2
Kulturnämnd	5,5	5,3	5,2	5,2	5,2
Skolstyrelse	63,8	58,7	57,0	57,0	57,0
Socialnämnd	75,4	69,9	67,8	67,8	67,8
Miljö o hv nämnd	1,0	0,9	0,8	0,8	0,8
Brandstyrelse	8,2	7,9	7,7	7,7	7,7
Summa	255,0	241,4	234,2	234,2	234,2

Styrelse/ nämnd	1987 Mkr	1988 Mkr	1989 Mkr	1990 Mkr	1991 Mkr
Kapitalbudget					
Kommunstyrelse	40,8	39,6	28,8	19,1	13,1
Byggnadsnämnd					
Konsumentnämnd					
Trafiknämnd					
Fritidsnämnd	3,5	7,4	9,8	3,3	3,7
Kulturnämnd	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Skolstyrelse	15,9	12,1	5,4	5,1	1,8
Socialnämnd	1,9	0,2	0,2	0,2	0,2
Miljö o hv nämnd					
Brandstyrelse	0,3	1,3	2,2	0,3	0,3
Summa	62,4	60,7	46,6	28,0	19,1

Svångrem istället för skatteköning

Skatteköning eller svångrem — det är de två alternativ som ska kunna rädda kommunens ekonomi.

En oförändrad utdebitering är målsättningen i den ekonomiska planeringen. Av alternativen återstår därför bara svångremmen. Ett ökat sparande måste till.

Enligt den sparplan som arbetats fram ska utgifterna skäras ner med sex procent mellan 1987 och 1989. Den nedskärningen är nödvändig om driftskostnaderna ska hamna på en nivå som svarar mot skatteunderlagets utveckling.

Spara mest måste socialen och skolan. Det är de två verksamhetsområden som har svårast att hålla sig inom fastställda ramar.

Inför årets budgetarbete har styrelser och nämnder presenterat äskanden som låg 17 miljoner över tilldelade ramar. Värst var socialnämnden med ett överdrag på 7,5 miljoner — som sedan stiger till 10,9 miljoner 1989 — och sedan följde skolstyrelsen med ett "plus" på 5,5 miljoner och kommunstyrelsen med 3,1 miljoner. Bara byggnadsnämnden, konsumentnämnden, trafiknämnden och brandstyrelsen höll sig inom ramarna.

Ramöverskridandena för nästa år är dock måttliga om man jämför med återstoden av planperioden. För 1988—1991 handlar det om överskridanden med mellan 27 och 29,5 miljoner. Om förvaltningarna får som de vill.

Klart är att förvaltningarna har svårt att handskas med den sparplan som gäller. Istället för att minska skjutit utgifterna stadigt i höjden. Det är förstas en allvarig utveckling. Det betonar också budgetberedarna i en kommentar:

— En omedelbar anpassning till budgetramarna har inte ansetts möjlig med tanke på den stora skillnaden mellan äskanden och budgetramen. En prutning skulle resultera i drastiska nedskärningar inom socialtjänst och utbildning. För nästa år har budgetberedningen kunnat föreslå att de avdrag för statliga åtgärder som gjordes i samband med ramberäkningarna för skolstyrelse och socialnämnd återförs till deras budgetramar. Denna åtgärd avser dock bara 1987. Den är också kopplad till villkoret att

socialnämnden och skolstyrelsen reducerar sina verksamheter så att de klarar ramerna 1988.

Kommunens utgifter nästa år blir givetvis på grund av överskridandena betydligt högre än man tänkt sig. Och eftersom skatten inte höjs måste fonder utnyttjas och nya lån tas upp.

För att klara driftbudget tullar kommunen nästa år driftfonden på 10 miljoner kronor. Den innehåller nu 25 miljoner kronor. Dessutom skärs fullmäktiges anslag för oförutsedda behov ner med 3 miljoner.

På kapitalsidan behövs ännu större tillskott trots att önskemålen här har skurits ner till hälften. Ur investeringsfonden — som rymmer drygt 40 miljoner — tas 4,6 miljoner och dessutom behövs 21 miljoner i nya lån.

Enligt statsmakterna är den kommunala ekonomin god. Ja, det har till och med sagts att det är risk för att volymökningarna inom den kommunala sektorn kan bli större än vad som är förenligt med samhällsekonomisk balans.

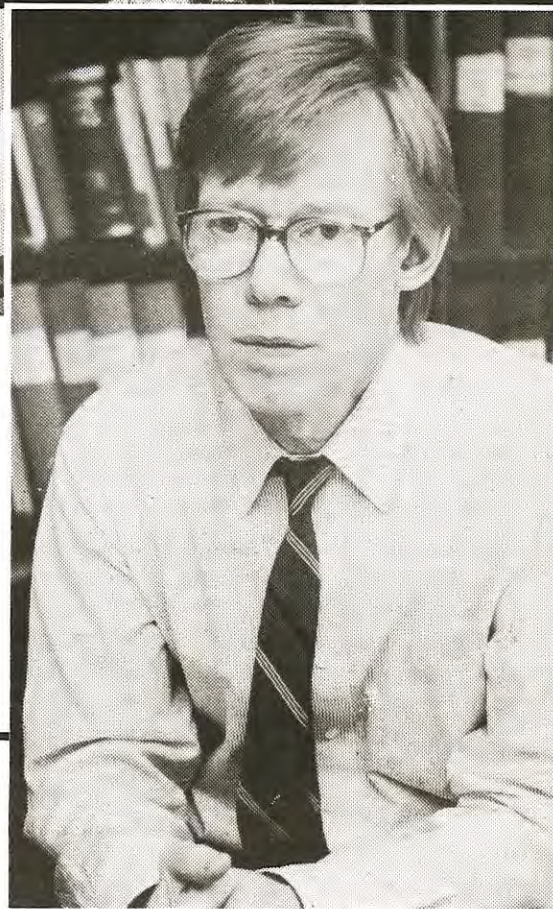
På kommunalt håll ser man i de flesta fall anorlunda på saken. Man hävdar att kommunerna påverkas negativt av de åtgärder som regering och riksdag har bestämt för att bättra på statens finanser.

För Gällivares del anses de statliga åtgärderna — då inräknas också de minskade statsbidragen — öka driftskostnaderna med 19 miljoner kronor nästa år.

Trots den kärva ekonomin byggs det en hel del i Gällivare. Ett nytt bostadsområde med 141 lägenheter är exempelvis på gång på Forsheden. Men en hel del projekt har också fått skjutas på framtiden.

Att rejäla sparåtgärder är nödvändiga betonar inte minst kommunens ekonomichef Rune Göhlman — till höger. Om inget görs är en rejäl skatteköning ofrånkomlig, menar han.

Rekord i anställda

— Det blir säkert en svår uppgift för förvaltningarna att klara det uppsatta sparmålet. Men om de inte lyckas med det är som jag ser det en skatteköning ofrånkomlig. 1988 kan vi mycket väl ha en utdebitering på 33:65. Då ingår också den krona som landstinget förmodligen kommer att höja sin andel med.

Säger så gör kommunens ekonomichef Rune Göhlman. Han försöker se realistiskt på situationen:

— Den ramplanering vi nu har provat i tre år har tyvärr inte utfallit särskilt bra. Förvaltningarna gör säkert så gott de kan, men utvecklingen har hittills gått åt fel håll. De rationaliseringar som gjorts räcker helt

enkelt inte. Därför måste drastiska nedskärningar till. Eller en skatteköning. Det är de två alternativ som gäller om vi ska kunna behålla den service vi har i kommunen.

För nästa år har kommunen lappat ihop budgeten med hjälp av lån och utnyttjande av fonderna.

Vid nästa års slut kommer kommunen ha lån på sammanlagt 164 miljoner kronor. Det innebär ökade räntor och de naggar förstas ekonomin ytterligare i kanten. För bara två år sedan kunde Gällivare visa upp ett plus på räntesidan. Inkomstränorna var högre än utgiftsränorna.

Nu är gapet stort åt andra hållet. Nästa år gör Gällivare en direkt ränteförlust på tio miljoner.

Gällivare har större lån än de flesta norrbottenskommuner. Slår man ut lånemiljonerna på antalet invånare blir varje gällivarebo skyldig 7.130 kronor. Det är tusenlappen mer än norrbottningen i genomsnitt.

Ska den här utvecklingen hejdas krävs rejäla sparåtgärder. De är de flesta ense om.

— De försök som hittills gjorts har avgjort inte varit tillräckliga, säger Rune Göhlman. Ett par förvaltningar har ju uppenbara problem att klara sina ramar. Och håller den trenden i sig är det nog ofrånkomligt att skatten måste höjas rätt snart.

Rune Göhlman vill av begripliga skäl inte ge sig in på några detaljer när det gäller förvaltningarnas sätt att

handskas med sina budgetramar. Där emot slår han fast att Gällivare har en osedvanligt dyrbar förvaltning. Och när han gör det påståendet läser han bara högt ur kommunförbundets statistik.

— I Gällivare har vi en personalitet på 68 personer per 1.000 invånare. Genomsnittet i landet när det gäller kommuner med 20.000—30.000 invånare är 54 anställda. Riksgenomsnittet i stort är 57 och läns-genomsnittet 60. Vi ligger alltså mycket högt. Och det mest anmärkningsvärda är kanske

att vår personalitet har ökat samtidigt som invånartalet har minskat.

På personalsidan skulle alltså besparingar kunna göras. Rune Göhlman igen:

— Men man behöver för den skull inte börja avskeda folk. Däremot kan jag tänka mig att vi går in för målsättningen att vissa tjänster inte återbesätts när någon slutar. Det kanske låter drastiskt det också, men tyvärr måste vi nog ta till vissa drastiska grepp om vi ska få debet och kredit att gå ihop.

Partiernas syn på saken

EN SVAG BUDGET

Gällivare kommun står inför en skatteköning 1988 om inte omfattande sparåtgärder sätts in NU.

Vår kommun, som varit en "rik" kommun med stor överlikviditet, har under senaste åren blivit en "fattig" kommun, mycket på grund av politiska beslut. Regeringen har dragit in över 50 miljoner kronor från kommunen till statskassan. Fullmäktigemajoriteten har dessutom nästan okontrollerat satsat stora pengar till projekt som enligt vårt tycke inte varit så angelägna att satsa på, som t ex Kåkstaden, Pluppskogen, bowlinghallen och badbaljan. Allt detta gör att vi nu tvingas spara även i sådant som det gör "ont" att spara in på.

Årets budget är en svag budget som ställer stora krav på beslutsfattare och personal att kunna hålla verksamheterna inom de givna ramarna.

Vi ställer oss i stort bakom budgeten, men vill redan NU gå längre i sparandet. Man måste se över kommunens fastighetsbestånd och avyttra fastigheter där det går. Skall vi samnyttja lokaler mellan skola och socialen skall man också kräva samma sak av rörelsens Folkets Hus-föreningar. Behöver vi ett Folkets Hus i Gällivare och ett i Malmberget och i Koskullskulle?

Det är dags att pröva alternativa driftsformer inom städning, barnomsorg, fastighetsunderhållet med mera. Satsa mera på entreprenörer!

Vi vill också se över våra administrativa kostnader. Minska i första hand i byråkratin. Lagg ansvaret närmare verksamheten och låt t ex rektorsområden och daghem få ett totalansvar över personal och lokaler så att de själva får bestämma var man kan spara och var man skall satsa inom givna ekonomiska ramar.

Vi satsar även i år på en uppbyggnad av musikskolan. Det anser vi är viktigt. Elever med svåra talsvårigheter måste få hjälp av en talpedagog.

Sälj ut tomträtterna, avkommunalisera kommunala bolagen, öka valfriheten inom alla områden.

En skatteköning slår lika hårt på alla vare sig man är arbetare eller pensionär, därför kommer vi moderater att avvisa alla skatteköningar. Bättre med våra alternativ än (s)vårt med Feldt.

Antero Ijäs
Gällivare Moderaterna

STORA FRÅGETECKEN

Förslaget till 1987 års budget, som är en svag budget, präglas av stor återhållsamhet. De vikande siffrorna på sysselsättningsområdet, är mörka moln som naturligtvis oroar de politiska beslutsfattarna, och som inneburit en åtstramning som icke varit önskvärd, men tyvärr i dagens situation nödvändig. Eftersom målsättningen för alla politiska partier i budgetberedningen har varit att icke ytterligare höja skattetrycket, innebär detta att utgiftsidan ensam har fått bli bärare av bördan.

Tidigare års politiska beslut har också inneburit att åtaganden har varit tvingande i dagens budget, eftersom dessa helt enkelt icke går att avbryta.

Tidigare beslutade stora satsningar på fritidens område, med investeringar på sporthallen som ett exempel, drar naturligtvis stora pengar även idag, vilket i sin tur tar utrymmen för många andra projekt.

Allaktivitetshuset i Kos, som trots att det inte kunde byggas enligt önskemål, är ytterligare exempel på stora satsningar i kapitalbudgeten.

Gällivare kommuns prioritering på sysselsättningen och åldersvården är riktiga även idag, men inte heller dessa områden är oberörda av åtstramningen. Den av skolan och socialen ianspråkstagna medlen utöver den anvisade ramen, med krav om ytterligare åtstramning under 1988, innebär stora frågetecken för framtiden.

När man idag ser svårigheterna inför framtiden, som kommer att ställa stora krav på prioriteringen, på skolans och socialens områden liksom barndagvården, blir man naturligtvis frågande inför vissa projekt i vår kommun.

Satsningar på kåkstaden i Malmberget, trots att de är fråga om lite pengar, är principiellt felaktiga i vår ekonomi.

Däremot efterlyser man sysselsättningsskapande satsningar på turismens område, t ex Kvarnforsens Camping.

Ivan Sörblom
Gällivare Fria Demokrater

KÖP TJÄNSTERNA

Kommunens budget för 1987 med oförändrad skatt kan accepteras under förutsättning att året används för väl underbyggda översynen av verksamheten inför kommande år.

Vi måste hushålla med våra resurser. Därför är det nödvändigt att kommunen anlitar företag i konkurrens och köper tjänster för varje sektor. Och då ska företagen i kommunen ha förtursrätt.

Ett exempel. Om Kvarnforsens Camping erbjuds till Dundretföretaget och drivs på affärsnärlig bas kan den möjligen byggas ut med tempererat bad och mässhall, som kan utnyttjas även för bollsporter. Till Nirra- och Ritsemåtgångningarna bör kommunen pröva alternativa arrendeformer. Naturskyddsföreningen kan exempelvis erbjudas driftansvaret.

Den planerade centrala skytteanläggningen blir kostsam både att bygga och driva. Den bör därför göras mindre och överlåtas på föreningarna. Jaktskytteanläggningarna kan behållas i nuvarande form och få kommunalt stöd.

Utbildningskvaliteten måste sättas högt och därför får skolan inte eftersättas. Men skolan kan förstås spara, bland annat genom att anpassa lokalbehovet till elevunderlaget. Av rättviseskäl bör eleverna på Mellanområdet få behålla de fria skolresorna under de kalla vintermånaderna. Det är en marginell utgift.

Sociala sektorn har vuxit de senaste åren. En översyn bör ge riktlinjer för fortsatt inriktning. Samnyttjande av lokaler med skolan är ett önskvärdt steg till gemenskap mellan åldersgrupperna — och bättre ekonomi.

Kommunens arbetsmarknadsläge är förstärkt avsevärt för hur planering och budget ska hållas. Därför måste de sysselsättningsskapande åtgärderna ha högsta prioritet.

Olof Landström
Folkpartiet

Uppbyggnaden av Västerlånggatan är i full gång. Ett svartbygge tyckte någon och anmälde saken.

Önskemål halverades men är ändå för höga

Kommunen har satt investeringsutrymmet under den närmaste femårsperioden till max 50 miljoner om året. Önskemålen från styrelser och nämnder ligger naturligtvis betydligt högre. De har dessutom i vanlig ordning "klumpat ihop sig" till början av perioden. För nästa år hade budgetberedarna fått en önskelista med slutsumman 122,4 miljoner. Röd pennan fick därför gå varm.

Under budgetberedningen skars nästa års önskemål ner till hälften. Men de 62,4 miljoner som återstod efter bantningen är också det en alldeles för hög siffra. För att klara investeringarna måste kommunen både tulla på fonderna och låna pengar.

Den lösningen kommenterar budgetberedarna så här:

— Med krympande reserver och ökad räntebelastning kommer den ekonomiska friheten att minska. Ska vi slippa skatteköningar är en nedskärning av utgifterna nödvändig.

För att hålla nästa års investeringar på rimlig nivå har beslutsfattarna sagt nej till vissa utgifter och skjutit andra på framtiden. Bland de projekt som fördröjs kan nämnas:

- Kommunens telefonväxel
- Utbyggnaden av ILS-systemet på flygplatsen

- Inredningen i sporthallen
- Projekteringen av en upprustning av Malmbergets simhall.
- Inköp av en maskinstige till brandförsvaret.

- Inköp av en ny brandbil. Den utgift en flyttas minst två år.

Budgetfolket tvingades säga nej till mängder av föreslagna investeringar. Detta är bara ett litet axplock ur avslagslistan:

- Gymnastiklokalen vid Centralskolan kan inte rustas upp.

- Ungdomslagen får ingen minibuss.

- Pålkers skolhem blir utan elpanna.

- De 100.000 kronorna till ny sandspredare ströks.

- Till nya gator och vägar i Kos finns inga pengar.

- Någon rastplats vid Kos hoppbacke blir det heller inte.

- Nirra-anläggningen får klara sig utan ny snöskoter.

- Ombyggnaden av Spelhuset i Malmberget till teaterlokal för anstå.

- Gamla brandstationen vid Centralskolan kan inte inredas som brandmuseum.

- Att bygga en kalk- och kolsyreanläggning i Harrträsk vattenverk nästa år går inte.

- Pensionärernas träffpunkter drabbas också. I Skaulo blir det ingen handikapphiss, Nilivaaras kan inte rustas upp och i Hakkas räcker slantarna inte till nya golv i kök och slöjdsal.

- Inte heller i tvättstugan i Nilivaara blir det någon upprustning. Den nya uppfarten till pensionärshemmet ströks också.

35 KAN ANSTÄLLAS

Gällivare kommun har fortfarande rätt god ekonomi trots Feldts indragning av kommunala medel med omkring 20 miljoner kronor. Kommunens rörelsekapital är drygt 50 miljoner större än nödvändigt.

Fullmäktiges majoritet har en för pessimistisk syn på den kommunala ekonomin och det medför att omkring 15 anställda blir av med sina jobb inom skolan och socialen. Vpk motsätter sig dessa avskedanden.

Vi kräver 45 nya familjedagsplatser eftersom drygt 100 barn är i den akuta dagisökn. Föräldrarna måste kunna få ta ett arbete eller utbilda sig.

Pensionärer och handikappade kommer att mista sina fria bad tisdagar och torsdagar. På det sättet tror man sig spara 64.000 kronor.

Högstadieläverna på Mellanområdet blir av med sina fria skolresor. Det är en besparing som bara är bokföringsmässiga på skolan. Kollektivtrafikens förlusttäckning kommer att öka med ungefär samma belopp. Vpk kräver fria skolresor för hela året.

Vpk motsätter sig den kraftiga höjningen av vattenavgiften med cirka 30 procent och vi föreslår att den offentliga utsmykningen uppräknas från 0,6 till 1,0 procent.

Det är orimligt att minska anslagen till idrotten med 150.000 kronor. Föreningarna tvingas till mer tiggeri och lottförsäljning. Vi kräver ytterligare kommunalt stöd med tio procent till tio lönebidragstjänster för folkrörelserna.

Anslaget för snöröjning för pensionärer måste höjas med 150.000 kronor. Det är en livsviktig fråga för många.

Vpk-alternativet ger omkring 35 nya jobb och bättre omsorg på många områden. Förslaget kostar en procent mer. Detta finansieras genom att till investeringar låna två miljoner mer och att likviditeten minskas med tre miljoner.

Bernhard Winsa
Västerpartiet Kommunisterna

SATSA PÅ SKOLAN

Utbildningen ska vara ett prioriterat område. Skolan har fått vidkännas stora besparingar de senaste åren och nu går det nog inte att spara mer.

Vi har råd att satsa på våra barn och ungdomar. De 1,2 miljoner som årligen håller Dundret igång borde gå in i skolans budget istället.

När SIA-skolan kom betonades betydelsen av att "annan personal" skulle finnas i skolan. Nu drar man istället in dessa tjänster — fritidsledare och skolvårdar.

Vi tycker också att man bör tidigarelägga utbyggnaden av avloppsledningsanläggningar på landsbygden. Det anser vi vara en viktig miljöfråga i Friska Gällivare. Det blir heller inte billigare om man skjuter utgiften framför sig. Dessutom finns det fortfarande möjligheter att få statsbidrag till den typen av investeringar. Vi vet inte hur det är med den saken om något år.

Den föreslagna indragningen av 15 platser i familjedaghem har vi motsatt oss. Familjedaghem är en bra omsorgsform som alternativ till dagis.

Gun Hug
Centerpartiet

Konst-nej

Kulturnämnden hade inför årets budgetarbete krävt att kostnaderna för den konstnärliga utsmykningen vid nybyggnation skulle skrivas upp från nuvarande 0,6 procent till 1,0 procent. Det kravet avslogs. De nu aktuella offentliga utsmykningarna kostar kommunen drygt 400.000 kronor. Dyrast blir den konstnärliga satsningen på Lövberga servicehus. Den har kostnadsberäknats till 100.000 kronor jämnt. På allaktivitetshuset i Koskullskulle satsas 70.000.

För inköp av konst och för utställningsverksamheten disponerar kulturnämnden nästa år 30.000 kronor.

Dryg ränta

Kommunen har just nu låneskulder på omkring 150 miljoner kronor. För 1987 beräknas upplåningen till 21 miljoner. Den "påspädningen" kommer dock inte att orsaka några större utgifter nästa år. Upplåningen kommer nämligen att göras under årets senare del och därför blir räntorna på de nya lånen små.

Räntorna är annars en mycket dryg post i kommunens budget. Drygt 18 miljoner har räntorna gått på i år. Dessutom har lånen amorterats med i runda tal 10 miljoner. Nästa år beräknas räntorna uppgå till 18,7 miljoner. Men det är förstas en något svårberäknad utgiftspost, eftersom ränteprocenten går både upp och ner.

Skatten upp

Skatterna är förstas kommunens viktigaste inkomstkälla. De svarar för mer än hälften av kommunens externa intäkter. Hur stora skatteinkomsterna blir bestäms av befolkningsutvecklingen, medelskattekraftens utveckling och nivån på det garanterade skatteunderlaget. Att beräkna skatteintäkterna under en femårsperiod förutsätter därför att flera antaganden "slår in".

För 1987 räknar kommunen med att få in 310 miljoner skattevägen. Den siffran kommer sedan stadigt att öka under femårsperioden. 1991 ska den vara uppe i 351 miljoner. Ökning beror främst på att medelskattekraften kommer att öka. Befolkningsutvecklingen tros däremot bli negativ. Gällivare beräknas ha 400 invånare mindre 1991 än idag.

Mysigt men farligt

Det är mörkt, det drar ihop sig mot jul. Vi vill ha mysigt omkring oss. med skön belysning.

Många bordslådor fylls med lampolja (eller tändväska), som ibland är färgad och ser spännande ut. Små barn vill smaka på allting.

Giftinformationscentralen har slagit larm till konsumentverket — allvarliga förgiftningsolyckor har inträffat.

Olyckor inträffar ofta när småbarnsfamiljer är på besök hos släkt och vänner som kanske inte har småbarn och därför inte tänker på att plocka bort lamporna.

Om barnet dricker av vätskan eller suger på lampveken är det stor risk att vätskan kommer ner i lungorna med s k kemisk lunginflammation med hög feber som följd.

Om ett barn får i sig av vätskan bör man ge det något att dricka, helst grädda 1—2 matskedar. Framkalla inte kräkning eftersom vätskan då lättare sprider sig till lungorna. Ta kontakt med läkare direkt.

Staten nobbade

Några statliga pengar kommer inte att utgå till uppbyggnaden av kåkstaden i Malmberget, ett arbete som pågår för fullt. Kommunen har räknat med så kallad extern finansiering med 70 procent av kostnaden. Men staten ställer alltså inte upp. Projektet läggs dock inte ner för den skull.

— Vi ska undersöka om det inte går att ordna fram pengar från andra håll, säger Ulf Sundberg. Det finns ju fonder som kan tänkas tillskjuta slantar.

Kommunen behöver ett tillskott på omkring 1,6 miljoner för att ro projektet i land. Av egna medel kommer kommunen att satsa 585.000 kronor under två år. 1988 ska ju Västerlånggatan invigas.

Prukkeriet jag ej klömna kan...

RENT VATTEN FRÅN GÄLLIVARE UT ÖVER VÄRLDEN

Har ni någon hört talas om Arctic Swedish Spring Water AB? Om inte kan vi tala om att det är ett gällivareföretag som ser hela världen som operationsfält.

Mannen bakom det nya företaget heter Bo Henriksson och han är optimist:

— På många håll i världen är rent vatten numera en bristvara. Här i Gällivare är vattnet kristallklart och bakteriefritt. Det borde därför kunna säljas i nästan obegränsade mängder.

Bo Henriksson förbereder som bäst den tänkta storproduktionen. Efter nyår ska den komma igång på allvar.

Bosse och hans företag har flyttat in i det nedlagda bryggeriet. Där jobbade han tidigare som anställd i många år. Då sysslade han med öltillverkning. Nu bubblar inte längre något öl i jäskaren. I fortsättningen ska bara rent källvatten ledas in i förpackningsmaskinen. Liikavaara-Frans och hans kompisar

skulle säkert gråta floder om de kunnat se "prukkeriet" av idag.

Rent källvatten i tetrapak eller flaska är något relativt nytt. Hittills har nästan allt vatten som sålts varit kolsyrat.

— Problemet har varit att få fram rent vatten som varit helt bakteriefritt. Det har helt och hållet varit ett tekniskt problem. Nu har vi den teknik som behövs. Det vatten vi paketerar ska hålla i minst ett halvår. Därför kan vi exportera vår produkt till både Japan och Amerika. Det är dessutom två marknader som vi tror mycket på.

Sterilt rum

Bo Henriksson har installerat en helt nykonstruerad förpackningsmaskin i bryggeriet. Den står i ett sterilt rum.

— Renligheten är A och O för oss, säger han. Inga bakterier får nå fram till vattnet i någon del av produktionskedjan.

Vattnet hämtar företaget från en källkälla i Nirra. Därifrån frakts det med en tankbil, som också den är specialkonstruerad.

— Vi undersökte många källor innan vi bestämde oss för den i Nirra, säger Henriksson. Den är helt bakteriefri. Och på förpackningen vågar vi dessutom påstå att den ligger i världens renaste natur.

1.800 liter källvatten i timmen ska tappas i den nya fabriken när produktionen kommer igång på allvar. Ägaren Bo Henriksson är optimist och räknar med stororder.

Bo Henriksson har tillsammans med ett antal andra delägare investerat miljoner i företaget med det pampiga namnet Arctic Swedish Spring Water AB. Efter diverse förberedelser flyttade man in i bryggeriet den 28 april i år. Men ännu har inte produktionen kommit igång. Och någon orderstock har heller inte byggts upp. Men Bo Henriksson verkar för den skulle inte särskilt orolig. Han säger:

Till Japan

— Jag vet att det finns en marknad för vår produkt. Vi har naturligtvis kollat läget. Min kompanjon Kent Andersson ägnar sig enbart åt försäljningsidan och dessutom anlitar vi ett företag som sköter marknadsföringen utanför Sverige. Och det är utlandsmarknaden

vi tror mest på. Vi har gjort provsändningar till Japan och Amerika och där verkar intresset stort.

Det nya företaget koncentrerar sig i första hand på källvatten. Men också andra produkter kan bli aktuella.

— Vi skulle exempelvis kunna ta hand om och förädla det stora överskottet av svarta vinbär i Norrbotten, säger Henriksson. Men det är planer som får vila ett tag. Går det som vi tänkt oss får vi full huggning med vårt vatten. När vi har kommit igång ordentligt är jag inte främmande för att vi kommer att köra treskift.

Vad källvattnet kommer att kosta över disk vill Bo Henriksson i dagsläget inte avslöja.

— Men det kommer att vara dyrare än mjölk. Den förpackning vi använder kostar en hel del eftersom den inte får släppa igenom något syre alls. Men jag tror inte att priset kommer att avskräcka.

Sex personer jobbar just nu med vattenframställningen. Styrkan kommer att utökas med ytterligare två eller tre när produktionen kommer igång på allvar. Och naturligtvis ännu fler om det blir aktuellt med skiftgång.

Erling köpte hembyns skola

Åtta intresserade köpare hörde av sig när kommunen i maj begärde in anbud på den gamla skolan i Sarvisvaara. Tre av spekulanterna tänkte riva byggnaden. En av dem ville bara betala 2.750 kronor för den. Högsta anbudet kom från konstnären Erling Johansson — född i Sarvisvaara som bekant. Han bjöd 10.000 kronor för byggnaden och lika mycket för tomten. Han blev också antagen som köpare och det kan betyda att kommunen gör en riktigt fin affär. Erling Johansson har nämligen erbjudit sig att i stället för pengar betala med ett antal konstverk. De beräknas ha ett försäljningsvärde av 50.000 kronor.

Åbys VM-lag till Gällivare marknad?

Planeringen för 1987 års upplaga av Gällivare marknad är förstas igång. Temat denna gång blir Fritid i norr. Och då är förstas Björn Persson, fritidschefen, ordentligt inkopplad. Han har stora planer. För han som han vill blir det en marknadsturnering i fotboll med det svenska VM-laget av årgång 1974 som främsta dragplåster.

Björn Persson har varit i kontakt med Åby Eriksson, lagledare när det begav sig i Västyskland för 12 år sedan.

— Men jag har ännu inte fått något klartecken, säger Persson. Åby vill förstas diskutera saken med spelarna först. Han vill veta om de är beredda att spela fotboll så tidigt som i mitten av mars.

Går Björn Perssons planer i lös kommer gällivarepubliken att få se en mängd namnkunniga spelare på Tallbackas konstgräs. Det lag som så framgångsrikt genomförde VM-turneringen 1974 innehöll bland andra Ronny Hellström, Roland Sandberg, Ralf Edström, Ove Grahn, Bosse Larsson och Björn Nordqvist.

Fritid i norr ska förstas bjuda på utställningar av fritidsprylar, men också på ett symposium med forskare och fritidsexperten som föreläsare. Dessutom kommer kanske den gamla klassikern Dundretbragden att återupplivas.

— Vi undersöker möjligheterna, säger Björn Persson. Vad vi har tänkt oss är en skidtävling med start på Dundrets topp och med mål inne i samhället. Helst på Centralskolans gård.

Detta om planerna inför Gällivare marknad. Från fritidskontoret rapporteras i övrigt:

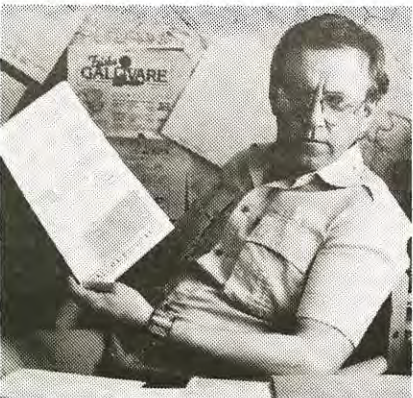
• Etapp två av sporthallens ombyggnad har blivit sex, sju veckor försenad, men be-

räknas vara klar i månadsskiftet januari-februari. De nya bowlingbanorna började läggas i november.

• Utebadet i Malmberget gjorde succé första sommaren. Mellan 15.000 och 20.000 människor har sökt sig dit.

• Fritidsnämnden har gjort en tvådagarsresa på landsbygden. Resan kom till för att beslutsfattarna skulle få titta på anläggningar och träffa föreningsfolk. Och tvärtom naturligtvis. Det lär ha varit ett lyckat initiativ — inte minst enligt nämndledamöterna.

• Mårit Engman, hälsovårdare, låter meddela att simmomentet i Gällivareklassikern pågår fram till 12 december.

Björn Persson

En onödig utgift

Efter praktiskt taget varje helg får kommunens folk rycka ut för att byta ut krossade fönsterrutor, tvättfat och toalettstolar i skolor och andra offentliga byggnader. Vandaliseringen kostar kommunen omkring 200.000 kronor om året.

— Vi tycker förstas att det är en helt onödig utgift, säger Bror-Erik Nilsson, fastighetsavdelningens chef. Skadegörelsen är i de allra flesta fall av ren okynneskaraktär. Att ge sig på gatubelysningen verkar ju helt meningslöst. Men det uppstår förstas också skador i samband med inbrottsförsök.

Den mest utsatta byggnaden är Centralskolan i Gällivare. Här räkar man ut för skadegörelse praktiskt taget varje vecka.

— En helg krossades tolv fönsterrutor i Centralskolan, säger Nilsson. Och när det gäller Centralskolan handlar det inte enbart om okynne. Förstörelsen uppstår många gånger när folk försöker ta sig in i byggnaden. Vandalerna tror kanske att de ska hitta pengar i kaféet, museet eller turistbyrån. Det har faktiskt hänt att folk försökt ta sig in i Centralskolan via taket och det är ju en livsfarlig väg att ta.

Kommunen är förstas försäkrad mot förstörelse, men har för att spara in på premi-

erna valt en hög självrisk. Därför gör kommunen en direkt förlust varje gång något förstörs.

— Det här är ett problem som det tydligen är svårt att komma tillrätta med, säger Bror-Erik Nilsson. Upplysning är kanske enda vägen att gå. Den försöker vi också utnyttja och det gör vi med god hjälp från skolans sida. På Sjöparksskolan diskuterar lärarna då och då problemet med sina elever. Förhoppningsvis ska den dialogen ge resultat. Men i stort är faktiskt skadegörelsen rätt konstant från år till år.

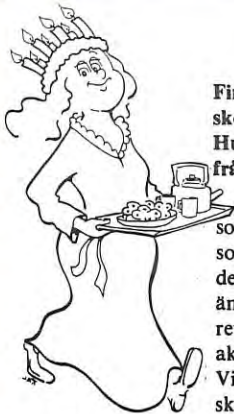
Lucia med rockvideo

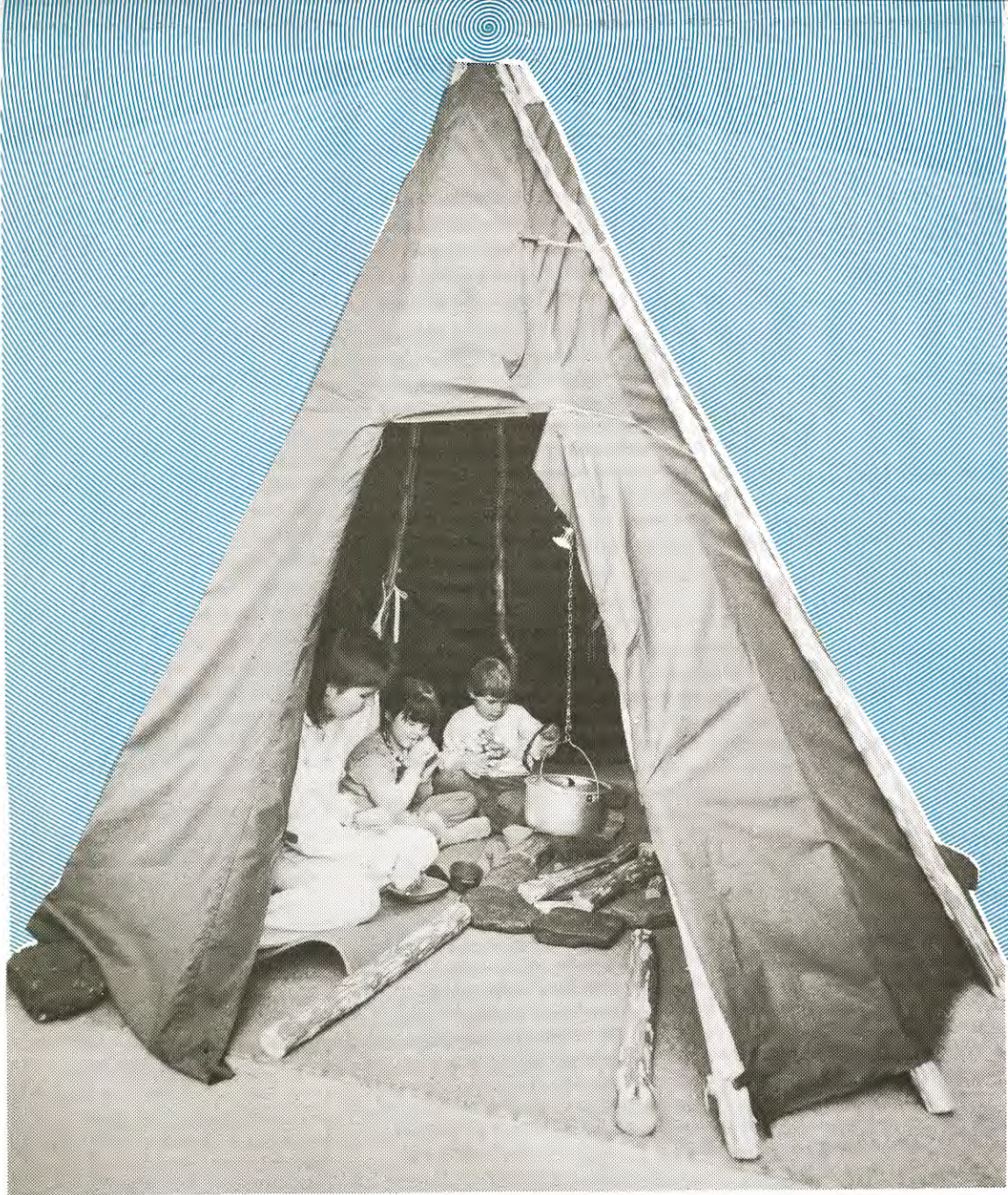
Fira Lucia drogfrött! Det är den uppmaning som fritidskontoret går ut med till skolungdomarna också i år. Och samlar dem som vanligt i Malmbergets Folkets Hus. Omkring 1.000 ungdomar beräknas möta upp. Det är hälften av alla elever från sjuan och uppåt i Gällivare—Malmberget.

— Vi kör i stort sett samma program som de senaste åren, säger Tommy Isaksson. Eftersom det har gått hem finns det ingen anledning att göra några större ändringar. Det blir alltså disco och en revy med Välkommaskolans elever som aktörer. Men en nyhet har vi i alla fall. Vi kommer att köra rockvideos på stor-skärm.

ska det vara ordning och reda. Därför försöker fritidskontoret styra tillställningen redan från början. Biljetterna — å 20 kronor förresten — säljs i skolorna.

— Det gör vi bland annat för att få den rätta publiken, säger Isaksson. Vårt drogfröia arrangemang har ju varit mycket lyckat hittills och det vill vi förstas att det ska bli också i år.

Först med samedagis

Sedan sista veckan i september har Gällivare något så unikt som ett samedagis. Det är faktiskt landets första. Dagiset ska drivas som försöksprojekt i tre år. Slår det försöket väl ut blir Gällivares samedagis alldeles säkert en permanent avdelning.

Starten blev minst sagt lovande. De femton platserna fylldes direkt. Ett tiotal barn står dessutom i kö.

Vi försöker inte att isolera oss!

Nu frågar sig säkert en och annan om det verkligen behövs speciella dagis för samebarn.

— Jag är medveten om att många är tveksamma till det här försöket, säger samedagisets föreståndare Gudrun Kuhmunen. Det märktes inte minst under de år vi försökte intressera politikerna för projektet. Man tror tydligen att samebarnen blir isolerade och fjärrar sig från samhället om de hålls för sig själva. Men så är det naturligtvis inte. De har ju det svenska samhället inpå sig i alla andra sammanhang.

Det stora intresset från föräldrarnas sida tycker Gudrun Kuhmunen är bevis nog för att samedagiset behövs. Ett 25-tal föräldrar hade tecknat plats för sina barn redan innan beslutet togs. Och trots att många nu har längre körvägar än tidigare till dagiset ser de ändå på ändringen som en klar förbättring.

Talar samiska

— Samebarnen bör få vara tillsammans inte minst för språkets skull, säger Gudrun. Det är viktigt att de får tala samiska så mycket som möjligt. Tidigare hade de samiska barnen hemspråksträning några timmar i veckan, men det är förstås inte tillräckligt. Dessutom var det besvärligt att hämta barnen från alla dagislokaler i Gällivare och Malmberget. Halva tiden gick bort för transporterna.

På samedagiset — som är inrymt i sameskolan — får barnen prata mycket samiska. Varje dag inleds med en morgonsamling kring ett speciellt tema. Den som leder samlingen — som kan handla om exempelvis trafik, älgjakt eller kläder — talar samiska. Men allt som sägs översätts av någon annan till svenska.

— Vi gör så därför att barnens kunskaper i samiska språket varierar väl-

digt mycket, säger Gudrun. Men vi kunde faktiskt redan efter någon månad märka en klar förbättring över hela linjen. Det är vi glada för. Samerna ska givetvis behärska sitt eget språk. Det är viktigt om den samiska kulturen ska kunna överleva.

Övertalning

Samedagiset kom till efter en målmedveten kamp från sameföräldrarnas sida. De började diskutera frågan redan 1983.

— Politikerna var länge och väl lite svärfliktade, men sedan sameföräldrarna kört med operation övertalning gick kravet till slut igenom, säger Gudrun Kuhmunen. Vi hade också hjälp av det försök med hemspråkundervisning som då hade pågått i några år. Men visst var många politiker tveksamma in i det sista. En och annan är det kanske fortfarande. De kanske tror att vi stänger in oss i vår kammare och bara talar om renskötsel. Så är det ju inte. Vi samer är ju helt inlemmade i det svenska samhället och blir fostrade av det. Men det är samtidigt viktigt att vi slår vakt om den samiska kulturen. Det är helt enkelt en överlevnadsfråga.

Samedagiset har fyra anställda. Det kostar förstås året 736.000 kronor att bedriva verksamheten. Socialdepartementet skjuter till 368.000 kronor. Resten får kommunen stå för.

Gudrun Kuhmunen:

— Samedagiset kommer inte bara att ha stor betydelse för barnens identitetsuppfattning. Jag tror också att det kan säkra elevunderlaget för sameskolan i Gällivare i fortsättningen.

Foto:
BÖRJE RÖNNBERG

Inga flyktingplatser

Gällivare har som alla andra kommuner uppvaktats av invandrarverket, som behöver all hjälp det kan få med flyktingmottagningen. Verket anser att Gällivare kommun borde kunna ta emot 20-30 flyktingar och asylsökande om året under perioden 1987-1989.

Nu har kommunen svarat och uttalat en positiv grundsyn på problemet. Men några flyktingar kan inte tas emot. I varje fall inte nästa år. Anledningen förklaras så här:

Måste göra omvägar

Alla som bor i östra Malmberget har fått krångligare färdvägar in till centrum. 1 oktober stängdes Tingvallagatan. Anledningen är förstås rasriken vid Gropen. Trafiken har nu slussats till Bergmannsgatan och anslutningsgatorna Götgatan, Majorsgatan och Kaptensvägen.

— Den här ändringen innebär naturligtvis att folk får längre färdvägar, säger Stig Wennström. Många har ringt och klagat den senaste månaden, men

Snart dags boka plats i Vietas

Det är förmodligen många som redan nu ställer den här frågan:

— Hur kommer det att bli med parkeringsmöjligheter längs Sjöfallsleden till våren? Och när kan vi beställa plats för husvagnen.

Här får ni svaret. Från 7 januari är det bara att ringa till turistbyrån och beställa plats. Men det gäller förstas som vanligt att vara ute i tid.

Vad det är fråga om är platserna i Vietas. Där kan man ta emot 150-200 husvagnar.

Husvagnsparkeringen är nästa år öppen under mars och april. Avgiften var inte spikad när denna tidning gick i press. Avgiften fastställs nämligen vid fullmäktiges sammanträde den 15 december.

Hur det blir i Ritsem är ovisst. Kommunen har bestämt sig för att stänga restaurang och baracker. Det är däremot inte klart hur det blir med hus-

vagnsparkeringen nästa år.

Sjöfallshotellet ser ut att bli en kommunal anläggning i fortsättningen. Kommunen diskuterar nämligen med vattenfall om övertagande av ett antal byggnader. Sjöfallshotellet med 120 bäddar ingår i den affären.

Det händer alltså saker efter Sjöfallsleden. En storsatsning kan bli aktuell rätt snart. Det är planer som vi förmodligen får anledning att återkomma till i kommunbladet.

Gudrun Kuhmunen är föreståndare för landets första samedagis. Hon är övertygad om att det fyller ett stort behov. Miljön är lite annorlunda. I ett av rummen står exempelvis en tältkåta mitt på golvet.

VISST BYGGS DET

Trots de kärva tiderna byggs det mycket i kommunen. Här en sammanfattning av de större projekten:

Allaktivitetshuset i Kos, som presenteras närmare på annan plats, är nu under uppförande och ska vara inflyttningsklart nästa höst. Bygget kostar närmare 30 miljoner.

Ombyggnaden av **Lövberga** till servicehus blir inte mycket billigare den. Totalt är den kostnadsberäknad till 25 miljoner kronor. Till en del ska ombyggnaden vara klar 1987. Den kommunala kostnaden under nästa år ska täckas av inkomsterna av en försäljning till AB Gällivarehem.

Sjöparksskolan byggs också om. Nytt kök och en förbättring av gymnastiksal och omklädningsrum går på 8 miljoner.

Ombyggnaden av **Hedskolan** är nu i stort sett klar. Här har man inte minst satsat på arbetsmiljön. Skolan har gjorts handikappvänlig och utrustats med bättre fritidslokaler.

Nattavaaraby ska få en helt ny skola. Spaden sätts i jorden till våren. Gamla skolan kommer att rivras.

I **Nillvaara** har de fyra nya pensionärslägenheterna just besiktigats.

Turistanläggningen i **Killinge** håller på att rustas upp. Matsalen och köksavdelningen är redan färdiga. Nu återstår att bygga om förläggingsdelen.

Vattenverket vid **Vassara** ska utrustas med en kalk-kolsyreanläggning. Den förlänger inte bara livslängden på ledningarna utan ger också abonnenterna i Malmberget och Kos bättre vatten. Allt till en kostnad av 2,5 miljoner.

Det händer saker också på bostadssidan. För att komma tillrätta med den långa bostadskön har kommunen bestämt sig för att ta fram 600 nya bostäder fram till 1990. En rejäl bit av den kvoten svarar Forsheden-projektet för. Byggnationen pågår för fullt på detta nya bostadsområde i Gällivare. För en totalkostnad på 70 miljoner får man här 141 nya lägenheter. De första ska vara inflyttningsklara i augusti nästa år.

Höjt tillägg

Det kommunala bostadstillägget för ensamtstående pensionärer har höjts. Det uppgår nu till 11.640 kronor om året och är alltså lika stort som för äkta makar. Höjningen gäller från 1 januari och utgår automatiskt. Den som har bostadstillägg behöver alltså inte göra någon ny ansökan. Notabelt är också att beslutet om höjningen var enhälligt.

DET HÄNDER I

Friska

GÄLLIVARE

DECEMBER

Varje dag, affärsutställning	Muséet
2 Musikcafé	Centralsk
6 Filmstudio: Ran Draghundstävling	
7 Vintersöndag m julbod	Centralsk
Musikcafé, Töre-teater	Centralsk
Julmarknad	Hakkas
7 Utställning Tuoddarvillan	
7 Edvin Nilsson berättar om Alaska	
9 Teatercafé	Centralsk
10 Teaterpremiär, Liikavaara-Frans	
12 Luciabaluns	FH Mbg
Teatercafé	Centralsk
13 Luciatåg	Gunillask
Draghundstävling	
14 Vintersöndag m julbod	Centralsk
Draghundstävling	
Sång, lek och dans för barnen	
Auktion	Nilivaara
18 Konstakning	
20 Draghundstävling	
21 Vintersöndag m julbord	Centralsk

DECEMBER

26 Jul i Dalstugan, gratis kaffe
Bowling, Dagonattslaget
börjar

27 Draghundstävling KM

31 Draghundstävling,
Nyårsrallyt

JANUARI

3 J P Nyström 10-årskonserter

3 Draghundstävling

5 Alpina tävlingar Dundret

6 Alpina tävlingar Dundret

10 Draghundstävling Centralskolan

13 Julen dansas ut Centralskolan

17 Draghund, Nomekörning

25 Musikcafé Centralskolan

26-8/2 Konst,
Fredmans epistlar FH, Mbg

26 Bowling, Kägelkrossen

31 Rallarafton FH, Mbg

Bowling, Kägelkrossen

FEBRUARI

14 Bågskytte, Mimrodträffen

21 Cyndee Peter Kyrkan, Mbg

26 Café Pingvin, musikbalett FH, Gällivare

JULKLAPPSTIPS

Turistbyrån har en hel del saker att sälja som passar bra inför julen. Här några exempel:

Friska Gällivare-väskor _____ 45:-

Collegetröjor med texten
"Vidga dina vyer" _____ 99:-

UNICEF:s julkort, brevpapper,
klossar, pussel och kalendrar.

Kaitum-julkort med kuvert _____ 5:-

FRANS I HEMMA-PREMIÄR

Nu är det dags för Liikavaara Frans att ta plats på teaterscenen. Hans Alatalo och Gunnilla Gustafsson har skrivit en pjäs om den legendariske bohemen och den sätts nu upp av Norrbottensteatern. Frans kommer att spelas av Folke Asplund.

Pjäsen kommer att ha premiär i Gällivare och det är förstås helt i sin ordning. Den 10 december är det uruppförande på Blå Forell och på den scenen spelas den också 11 och 12 december.

Pjäsen spelas dessutom på ytterligare fyra platser i kommunen:

15/12 Dokkas, 16/12 Ullatti, 17/12 Skaulo och 18/12 Hakkas.

I pjäsen ställs frågan — vad händer när Frans möter Sankte Per? Får han syndernas förlåtelse? Frans var ju inte bara diktare och samhällskritiker. Han kunde nog också kallas småtjuv. Med cykelstölder som specialitet. litet.

J.P.
Nyströms

ger jubelkonsert

Folkmusiksveriges bästa gäng — så har de kallats. Och då talar vi om J P Nyströms, gänget som helst spelar musik med rötter i Norrbotten. Med den musiken har gruppen turnerat i både Sverige, Norge, Danmark, Holland, Frankrike, Kanada och USA. Och spelar balettmusik till Mats Eks "På Norrbotten".

Gruppen bildades 1977 och har alltså hunnit bli tio år. Det jubileet ska förstås firas. Dagen är dessutom bestämd — 3 januari. 10-årskonserterna — ja, det blir rent av två — förlägs givetvis till Gällivare och J P Nyströms kommer att få flera av landets bästa artister som sällskap på scenen.

Medverkar gör Mats Ek, Ana Laguna, Erik Petersén, Fresk-kvartetten och Björn-Erik Höjler, som läser ur Martin går i gräset.

J P Nyström spelar gammeldags folkmusik, men arrangerar den för dagens människor. Men det blir inte folkmusik för riktigt hela slanten under 10-årskonserterna. Preliminärt kommer det också att vankas musik av Bo Nilsson, dans ur "På Norrbotten" och Ungersk dans n:o 5 spelad på cykel. Ja, just det — cykel.

Biljetter till de olika evenemangen säljs på turistbyrån.

LANDSSTRYKARE OCH PILSNERKUNG

Den här bilden av Frans Gustav Nilsson, alias Liikavaara-Frans, togs på 30-talet av fotografen Yngve Järudin, Luleå. På baksidan av den kopia han gjorde — och som Frans säkert aldrig fick se — har Järudin skrivit: Liikavaara-Frans, landsstrykare och pilsnerkung.

RING FÅR DU VETA MER

Den här sidan tipsar om ett och annat som händer i Gällivare de närmaste månaderna. Du får veta mer om du ringer turistbyrån. Tfn 186 63. Efter kontorstid ger en telefonsvarare besked.